

Råd om styrning av arkivverksamheten

Nedan följer en översikt över vilka insatser i en kommun som ska eller får fatta beslut kring hantering av allmänna handlingar och arkiv. Tabellen innehåller också råd om vilka beslut som bör fattas, på vilken nivå och i vilken typ av styrande dokument innehållet i besluten bör dokumenteras.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Fullmäktige					
	Får besluta om vilken kommunal nämnd som ska vara arkivmyndighet	§ 8, 2 st. AL	"Riktlinjer för hantering av arkiv" och i berörd nämnds gällande reglemente.	Om fullmäktige väljer att avstå innebär det att styrelsen är arkivmyndighet enligt AL.	Att nämndens status och roll som arkivmyndighet ska beskrivas i dess reglemente. För att inte tynga nämndens reglemente med detaljer föreslås att befogenheter som arkivmyndigheten har utöver de som framgår av lagen dokumenteras i "Riktlinjer för hantering av arkiv".
	Får besluta om att tillämpa Riksarkivets definition på vad gallring som innebär åtgärder som kräver särskilda beslut.	3 kap. § 9 KL	"Riktlinjer för hantering av arkiv".	RA-FS 1991:1 och 2006:1. Förstöring av sådana handlingar/uppgifter i samband med överföring till annan databärare räknas som gallring om överföringen medför informationsförlust, förlust av möjliga informationssammanställningar, förlust av sökmöjligheter eller förlust av möjligheter att fastställa informationens autenticitet.	Att fullmäktige i "Riktlinjer för hantering av arkiv" definierar vad som i kommunen avses med gallring.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Fullmäktige					
	Får besluta om föreskrifter kring arkivvården	§ 16 AL	Föreskrifter om arkivvården.	Bestämmelsen är begränsad till vilka lokala bestämmelser som ska gälla för själva arkivvården. Vad som ingår i arkivvården framgår av §§ 4-6 i AL. Föreskrifterna bör vara så tydligt formulerade att t ex en arkivansvarig med stöd av fullmäktiges föreskrifter om arkivvård ska kunna se om verksamheten gör rätt eller fel.	Att fullmäktige fastställer föreskrifter om arkivvården enligt § 16 i AL.
	Får bestämma att arkivmyndigheten ska lämna rekommendationer kring metoder, materiel och skydd rörande arkivvården i de fall fullmäktige inte meddelat föreskrift om arkivvården.	Kap. 3 § 9 KL	"Riktlinjer för hantering av arkiv".	Rekommendationerna som inte blir bindande för nämnderna och styrelserna, bör vara så tydligt formulerade att t ex en arkivansvarig med stöd av arkivmyndighetens rekommendationer om arkivvård ska kunna välja metod och materiel.	Under förutsättning att fullmäktige inte fastställer specifika föreskrifter om arkivvården, istället i "Riktlinjer för hantering av arkiv" möjliggör för arkivmyndigheten att lämna rekommendationer kring arkivvård utifrån bestämmelsen att de minst ska svara mot gängse godkända standarder kring arkivvård.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Fullmäktige					
	Får bestämma att arkivmyndigheten beslut om hos vilken myndighet ett gemensamt verksamhetssystem ska bilda arkiv om en eller flera av kommunens myndigheter och företag svarar för ungefär lika stora delar av upptagningen.	Kap. 3 § 9 KL	"Riktlinjer för hantering av arkiv".	Statens arkivmyndighet, Riksarkivet, har genom bestämmelse i arkivförordningen motsvarande rätt. Jämför arkivlagen § 3, 1 st. samt arkivförordningen § 4 rörande statliga myndigheter.	Att fullmäktige bestämmer att arkivmyndigheten beslutar om var en upptagning, som är tillgänglig för flera myndigheter, ska bilda arkiv.
	Får besluta om att kommunala företag ska omfattas av riktlinjer för hantering av arkiv och de lokala föreskrifter om arkivvården.	§ 8, 3 st. AL	"Riktlinjer för hantering av arkiv" och ägardirektiv, bolagsordning, stadgar eller motsvarande dokument.	Bestämmelsen måste framgå även av ägardirektiv, bolagsordningar eller stadgar för att vara associationsrättsligt bindande. Se Cirkulär 1994:91 (SKL), Nya regler om handlingsoffentlighet hos kommunala företag.	Att kommunens föreskrifter om arkivvård och övriga bestämmelser om arkivverksamhet görs giltiga för de kommunala företagen genom att de fastställs i ägardirektiv, bolagsordning, stadgar eller motsvarande dokument.
	Får besluta om att göra avsteg från regeln i arkivlagen som innebär att upphörda myndigheters arkiv ska överlämnas inom 3 månader till arkivmyndigheten	§ 14, 1 st. AL	Särskilt beslut i fullmäktige	Förutsätter att kommunens nämnder och styrelser vid större organisationsförändringar samråder med arkivmyndigheten.	
	Får besluta om förvaring enligt den s.k. förvaringslagen, ÖLL.	§ 16 ÖLL	Beslut i fullmäktige	I samband med att nämnden upphör och verksamheten övergår att hanteras i privat eller enskild regi. Gäller dock inte för handlingar som tillhör verksamhet utlagd på entreprenad.	

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Fullmäktige					
Ska besluta särskilt om överlämnande av allmänna handlingar i vissa fall.		§ 15, punkt 2 AL	Beslut i fullmäktige	Gäller i de fall verksamheter upphör men där ansvarig nämnd finns kvar och verksamhet övergår till annan offentlig huvudman. Det saknas lagstöd för att fatta generella beslut om överlämnande av vissa handlingstyper utan besluten ska omfatta specifika handlingar vid visst tillfälle.	
	Får besluta om obligatoriskt samråd mellan myndigheter och arkivmyndigheten.	§ 6, 1 st. AF	"Riktlinjer för hantering av arkiv".	Organisationsförändringar och verksamhetsförändringar påverkar arkivbildningen inom en förvaltning. Det kan t.ex. vara fråga om att behöva ta ställning till gallring.	Att fullmäktige beslutar att arkivförordningens bestämmelse om att "myndigheter bör samråda med arkivmyndigheten" förstärks till att "myndigheten ska samråda med arkivmyndigheten".
	Får bestämma att arkivmyndigheten får handlägga arkivfrågor som inte regleras på annat sätt.	Kap. 3 § 9 KL.	"Riktlinjer för hantering av arkiv".	Till exempel att ge råd i arkivfrågor, följa den övergripande utveckling kring arkiv- och dokumenthantering eller att fastställa om och under vilka förutsättningar kommunen kan ta emot och förvalta enskilda arkiv.	Att fullmäktige bestämmer att arkivmyndigheten får handlägga arkivfrågor som inte regleras på annat sätt.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Arkivmyndigheten					
Ska besluta om formerna för tillsyn		§§ 7-8 AL § 5 AF	Instruktion/arbetsordning	Tillsyn är ett verkställande uppdrag enligt AL. Ansvaret ligger på arkivmyndigheten som ska organisera uppdraget och bör delegera nödvändiga befogenheter till företrädare för den verkställande enheten. Kan gälla föreläggande och beslut om omhändertagande av arkiv.	Att den som utför tillsynen på uppdrag av arkivmyndigheten inte ska vara involverad i den löpande arkivhanteringen hos någon av kommunens nämnder.
	Får lämna rekommendationer kring metoder, material och skydd rörande arkivvården.	§§ 4-6 AL	I "Riktlinjer för hantering av arkiv" fastställda av fullmäktige	Om fullmäktige inte meddelar föreskrifter och inte heller i övrigt ges rekommendationer så försvåras möjligheten för nämnden att ha en ändamålsenlig arkivvård. Även arkivmyndighetens tillsynsuppdrag försvåras.	Om inte fullmäktige avser att meddela särskilda föreskrifter om arkivvården enligt arkivlagens § 16 bör bestämmelsen ingå i "Riktlinjer för hantering av arkiv".
	Får besluta om ensidigt övertagande av arkiv i samband med tillsyn	§ 9 AL	Arbetsordning/Delegeringsordning	En befogenhet som kan delegeras, se ovan.	Att beslutsrätten delegeras till befattningshavare vid den verkställande enheten.
	Beslut om att överta arkiv.	§ 9 AL	Arbetsordning/Delegeringsordning	Arkivmyndigheten bör delegera befogenheter att ta emot arkiv från andra myndigheter. Arkiv kan övertas efter överenskommelse med myndigheterna. I samband med övertagande övergår också ansvar för arkiven till arkivmyndigheten.	Att arkivmyndigheten delegerar till en tjänsteman knuten till arkivmyndigheten att ingå överenskommelser med kommunens nämnder om vilka arkiv som ska övertas av arkivmyndigheten.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Revisionen					
Ska granska förutsättningar för hur nämnder och styrelser kan ta och tar ansvar för sina respektive uppdrag/verksamheter		Kap. 9 § 9 KL.	Revisionsrapporter	Revisionen kan följa upp föreläggande i arkivmyndighetens tillsynsrapporter och granska på vilket sätt myndigheten tar ansvar för arkivhanteringen utifrån kompetens och resurser. De kan även granska arkivmyndighetens förutsättningar för hantering av dess lagbundna uppdrag.	
Ska pröva om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig		Kap. 9 § 9 KL.	Revisionsrapporter	Syftet med den interna kontrollen är ett sätt för ansvariga politiker i nämnderna att säkra en effektiv förvaltning och att undvika att allvarliga fel begås.	
Ska tillstyrka eller avstyrka ansvarsfrihet		Kap. 9 § 16 KL.	Revisionsberättelse	Det är styrelsen, nämnderna och företagsstyrelserna som ytterst har ansvar för respektive myndighets allmänna handlingar och arkiv.	

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Nämnden Styrelsen					
Ska besluta om formerna för internkontroll		Kap. 6 § 7 2 st. KL.	Internkontrollplan	I nämndernas riskanalyser och internkontrollplaner kan rutiner följas upp som berör såväl hantering av allmänna handlingar enligt AL och OSL.	Att beakta bestämmelser om hantering av allmänna handlingar i både AL och OSL i internkontrollplanen.
Ska ta ansvar för vården av sitt arkiv		§§ 4-6 AL.	Arkivbeskrivning/Dokumenthanteringsplan/Arkivförteckning	Intern ansvarsfördelning och interna rutiner ska beskrivas här. Arkivbeskrivningen är obligatorisk enligt AL. Vanligt är att förvaltningen upprättar särskilda dokumenthanteringsplaner i vilka rutiner för olika handlingstyper beskrivs. Här anges även om handlingstyperna ska bevaras eller gallras och i så fall när. Dokumenthanteringsplanen kompletterar arkivbeskrivningen och bör ses som en del av denna. Av tidigare förslag till reglemente för kommunernas arkiv framgick att varje nämnd skulle fastställa en dokumenthanteringsplan. Arkivförteckningen är en innehållsförteckning över vad som faktiskt finns i nämndens arkiv.	Att kommunens "Riktlinjer för hantering av arkiv" kompletteras med bestämmelser om dokumenthanteringsplan av vilken det ska framgå handlingstyper och rutiner för hur dessa ska hanteras.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Arkivmyndigheten					
Ska ta hänsyn till rätten att ta del av allmänna handlingar när den organiserar hanteringen av allmänna handlingar och vid övrig hantering.		Kap. 4 § 2 OSL.	Beskrivning över hantering av allmänna handlingar	Kravet på arkivbeskrivning i AL och kravet på en beskrivning över hantering av allmänna handlingar i OSL tar båda sikte på att underlätta för allmänheten att snabbt och säkert få ut en allmän handling från myndigheten. En skillnad är att det i AL ställs krav på långsiktiga lösningar som innebär att arkivet organiseras så att handlingarna kan återfinnas efter lång tid.	
Ska se över nämndens arkivbildning vid ändringar av organisation eller arbetssätt och ska i god tid samråda med arkivmyndigheten om en nämnds verksamhet avses bli överförd till ett enskilt organ helt eller delvis		§ 6 AF.		En förändring som innebär att kommunal verksamhet kommer att utföras av enskild påverkar arkivbildningen. I vissa fall kan det komma att vara nödvändigt att förvara allmänna handlingar hos enskild. Det förutsätter särskilt beslut i fullmäktige och samråd med arkivmyndigheten innan förändringen.	Bestämmelsen kan tas med i "Riktlinjer för hantering av arkiv" för tydlighetens skull även om den redan är föreskriven i arkivförordningen.

Beslutsorgan					
Ska	Får	Enligt	Dokumenteras i	Kommentar	Råd
Arkivmyndigheten					
	Får samråda med arkivmyndigheten vid organisationsförändringar eller förändrade arbetssätt	§ 6, 1 st. AF	"Riktlinjer för hantering av arkiv"	Samråd bör ske vid större förändringar som påverkar arkivbildningen. T.ex. att det kan vara fråga om att behöva ta ställning till gallring.	Att fullmäktige beslutar att upphöja, det i arkivförordningen, mer frivilliga "bör myndigheten samråda med arkivmyndigheten" till ett tvingande "ska" i samband med ändringar av organisation och arbetssätt. Kan då formuleras "ska nämnden eller styrelsen i god tid samråda med arkivmyndigheten".
	Får besluta om gallring	Kap. 3 § 13 KL.	Gallringsbeslut i arkivbeskrivning/dokumenthanteringsplan	Enligt kommunallagen ska nämnden besluta i frågor som rör dess förvaltning eller tillämpning av lag. Det är därför rimligt att den även beslutar om gallring av sina allmänna handlingar.	Att i "Riktlinjer för hantering av arkiv" säkerställa att inför beslut om gallring ska samråd med arkivmyndigheten ha ägt rum.

TF – Tryckfrihetsförordningen (1949:105)

OSL – Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

AL – Arkivlagen (1990:782)

AF – Arkivförordningen (1991:446)

KL – Kommunallagen (1991:900)

ÖLL – Lag om överlämnande av allmänna handlingar för förvaring (2015:602)

RA-FS – Riksarkivets författningssamling